

EEN OMGEKEERDE ORPHEUS EN EURYDICE

Le Fidèle, de derde speelfilm van Michaël Roskam

Wanneer Gino (Matthias Schoenaerts) na een Porsche Supercup-wedstrijd Bénédicte (Adèle Exarchopoulos) in de pits uit haar racewagen ziet stappen, is hij onmiddellijk door haar gegrepen. Zij – bijnaam Bibi – legt haar leven in de waagschaal op het circuit; hij – bijnaam Gigi – doet hetzelfde wanneer hij met zijn roversbende gewapende overvallen pleegt. Beiden kennen de risico's van hun vak. Beiden zijn verslingerd aan de kick. Maar dan worden ze verliefd.

Le Fidèle is na *Rundskop* (2011)¹ en *The Drop* (2014) de derde speelfilm van Michaël Roskam die zich afspeelt in een crimineel circuit. Roskam gebruikt dat milieu als een arena om paradoxale grootheden – onschuld, misdaad, kwetsbaarheid, dierlijkheid, gevoelens en leugens – aan elkaar te koppelen in moderne film noirs die opvallen door hun schilderachtige authenticiteit en complexe, rauw-realistische karakterstudies.

Waar in *Rundskop* de afwezigheid van liefde centraal stond en *The Drop* door Roskam werd omschreven als een “wanhopige zoektocht naar onschuld”, noemde hij *Le Fidèle* in interviews “mijn melodramatische fantasie over liefde en dood; over eros en thanatos” – volgens Freud de meest fundamentele driften. Roskam ziet in absolute liefde een paradoxale spanning tussen verlangen en overgave; het gevoel opgesloten te zijn dat bij gebondenheid hoort: “Zoals een hond die thuis op de drempel ligt met de kop naar buiten.”

Een *amour noir* stond hem voor ogen, zijn eigen binnenstebuiten gedraaide variant op de klassieke film noir. Roskam zei daarover tegen online magazine *The Italian Rêve*: “Normaliter ontwikkelt een lovestory zich rond een misdaadverhaal, maar dit is een liefdesgeschiedenis waarbij criminaliteit de satelliet vormt.” Roskam liet zich daarvoor losjes inspireren door de bende-Haemers, die in de jaren tachtig en negentig rond Brussel van zich liet spreken met een reeks spectaculaire overvallen, de ontvoering van oud-premier Paul Vanden Boeynants en verschillende gevangenisontsnappingen. Ook in *Le Fidèle* zit een spectaculaire overval met een zeecon-

Roskam stond een amour noir voor ogen: zijn eigen binnenstebuiten gedraaide variant op de film noir

tainer die een jongensachtige bewondering afdwingt, zonder dat het daarbij gebruikte geweld wordt verheerlijkt zoals in Amerikaanse actiefilms gebruikelijk is. De brute kracht ervan heeft eerder een misselijkmakend effect.

Kort na hun eerste kennismaking vraagt Bibi – die denkt dat Gigi in de autohandel zit en hem gebiedt “geen bloemen” mee te nemen – hem naar zijn grootste geheim. In alle eerlijkheid antwoordt hij dan: “Ik ben gangster. Ik overval banken.” Wat haar zo absurd in de oren klinkt dat ze er hartelijk om moet lachen. Gaandeweg wordt haar echter duidelijk dat zijn antwoord geen grap was. Gangster Gigi is een wild dier dat door de liefde getemd wil worden. Hun leven samen maakt pas een kans als Gigi uit de illegaliteit geraakt: als hij uit de onderwereld naar de bovenwereld komt. Bibi stelt alles in het werk om hem daaruit te halen; *Le Fidèle* is een omgekeerde Orpheus en Eurydice. Maar ook een tragedie met een dubbelzinnig einde, waarover zo meteen meer. (Waarschuwing: de hierna volgende tekst bevat details over de afloop van de film.)

Wat afbreuk doet aan het rijke verhaal van *Le Fidèle*, is de overdaad waaronder de film te lijden heeft: te vaak wordt er benadrukt wat we al begrijpen. Keer op keer geeft Gigi zich over: aan de politie, aan Bibi's wereld – wat voor hem het equivalent is van het gevang. Als karakteristiek van Bibi's stoere, onafhankelijke persoonlijkheid is het adagium

Still uit *Le Fidèle*, © Michaël Roskam

“geen bloemen” zo mooi dat Roskams scenaristen Thomas Bidegain en Noé Debré (die onder anderen meewerkten aan Jacques Audiards Gouden Palmwinnaar *Dheepan*) de verleiding niet konden weerstaan het zo vaak te laten terugkomen dat het potstierlijk wordt. Hetzelfde geldt voor de veelvuldig aanwezige honden, meestal aangeliend of gekooid. Gigi is er bang voor, Bibi niet. Zij vindt een pittbull een mooie hond, hij ziet een moordmachine. Het is een kwestie van perspectief die is bepaald door de ervaringen waarmee ze zijn opgegroeid: zij een zorgeloze rijkeluisdochter, hij in jeugdinstellingen nadat zijn gewelddadige vader hem in de steek had gelaten.

“Zou je me overal volgen?”, vraagt Gigi aan Bibi vroeg in de film bij een ontbijtje in haar appartement. “Ja tuurlijk”, zegt zij en vraagt hem hetzelfde. “Ja tuurlijk”, antwoordt hij. Maar dan denkt hij even na: “Nee, hangt ervan af. Of je achter je zou kijken of niet.” Een even terloops als cruciaal zinnetje dat verwijst naar de trouw uit de titel. Alleen als ze elkaar blindelings durven te vertrouwen, kunnen ze samen zijn.

Net als in de Griekse mythe slaat het noodlot toe. Nadat Gigi in de gevangenis is beland, blijkt Bibi ongeneslijk ziek. Met een machtige Albanese onderwereldbaas regelt ze dat Gigi na haar dood wordt bevrijd om naar hun droomoord Buenos Aires te worden verscheept. Maar Gigi wacht zijn

verscheeping niet af: hij ontsnapt uit de handen van de Albanezen om in een prachtig gefilmde, ochtendschemerige rit door Brussel richting Bibi’s graf te racen. Ondertussen horen we op de geluidstrack hoe hij haar lang geleden ook naar haar diepste geheim vroeg. Waarop zij antwoordde: “Ik ben onsterfelijk.” Misschien dat ze daarom ook zei “geen bloemen” te willen – een antwoord waar hij destijds waarschijnlijk even hard om heeft moeten lachen als zij om het zijne.

Maar wie kijkt er nu om? Bibi naar Gigi door zijn bestemming te regelen voor na haar dood? Of hij, als hij naar haar graf racet? Blijft het wonder van haar verrijzenis in Buenos Aires daarom uit? Of vinden ze elkaar alsnog op de Elyzeese Velden? Roskam laat het in het midden: we zien niet wat er met Gigi gebeurt als hij op de begraafplaats uit het zicht verdwijnt. Deze dubbelzinnigheid past prachtig bij de paradoxen waarop Roskams werk drijft. En ze daagt de kijker uit om na te gaan in welke mate hij of zij op een mythisch wonder durft te vertrouwen.

KARIN WOLFS

NOOT

1. ERIK MARTENS, ‘Het stille verdriet van de hormonenboer. De succesvolle Vlaamse film ‘Rundskop’, *Ons Erfdeel*, jg. 54 (2011), nr. 3, pp. 102-104